

DÖRDÜNCÜ DEVRİM

BİLGİKÜRE İNSAN HAKİKATİNİ
NASIL YENİDEN ŞEKİLLENDİRİYOR?

LUCIANO FLORIDI

Çeviri: Orhan Önder

LUCIANO FLORIDI

Luciano Floridi (Lisans, Roma La Sapienza, Yüksek Lisans ve Doktora Warwick), 2023 yılında Dijital Etik Merkezi'nin Kurucu Direktörü ve Bilişsel Bilim Programı Uygulama Profesörü olarak Yale Üniversitesi'ne katılmıştır. Öncesinde Oxford Üniversitesi'nde Oxford İnternet Enstitüsü'nde (OII) Felsefe ve Enformasyon Etiği Profesörü olarak görev yapan Floridi 2009 yılında Göttingen Bilimler Akademisi tarafından Gauss Profesörü seçilen ilk filozof olmuş, enformasyon felsefesi üzerine yaptığı araştırmaları neticesinde Amerikan Felsefe Derneği tarafından Barwise Ödülü'ne layık görülmüş ve Yapay Zeka Araştırmaları ve Davranış Simülasyonu Topluluğu'na üye seçilmiştir.

Felsefe alanındaki kurucu çalışmaları dolayısıyla 2022 yılında, İtalya Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sergio Mattarella tarafından İtalya'nın en prestijli liyakat nişanı olan "Knight of the Grand Cross" nişanına layık görülmüştür.

Çağdaş felsefenin en otoriter seslerinden biri olarak dünyaca tanınan Floridi, enformasyon felsefesinin kurucu babası ve dijital devrimin en önemli yorumcularından biri olarak kabul edilmektedir. Dijital teknolojilerin ve bunların uygulamalarının sosyo-etik değeri ve sonuçları hakkındaki politika girişimleriyle yakından ilgilenmektedir ve bu konularda dünya çapında birçok hükümet ve şirketle yakın iş birliği içindedir.

Enformasyon felsefesi, dijital etik, yapay zeka etiği ve teknoloji felsefesi üzerine 300'den fazla eser yayınlamıştır. En güncel kitapları arasında *The Ethics of Artificial Intelligence – Principles, Challenges, and Opportunities* (OUP, 2023) ve *The Green and The Blue – Naive Ideas to Improve Politics in the Digital Age* (Wiley, 2023) bulunmaktadır. Eserleri birçok dile tercüme edilmiştir.

ORHAN ÖNDER

Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden 2019 yılında mezun olmuştur. Yaklaşık üç yıllık klinik pratiğin ardından hâlâ Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı'nda Öğretim Görevlisi olarak görev yapmaktadır. Öğrenim hayatı boyunca Chicago Üniversitesi, Mainz Johannes Gutenberg Üniversitesi ve Comenius Üniversitesi'nde eğitim alan Önder, TÜBİTAK-2214 burs programı kapsamında 1 yıl boyunca Viyana Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde ve Münih Teknik Üniversitesi, Tıpta Tarih ve Etik Enstitüsü'nde misafir araştırmacı olarak bulunmuştur.

Ana araştırma alanları arasında biyoetik, tıp felsefesi, yapay zeka etiği ve teknoloji felsefesi yer almaktadır. İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Tıp Tarihi ve Etik doktora programındaki tezinde tıpta yapay zeka kullanımına, özellikle Klinik Karar Destek Sistemleri kullanılan kliniklerin epistemolojik ve etik analizine odaklanmaktadır. Akademik makalelerinin yanı sıra "Tıbbi Dini Felsefi Boyutlarıyla Genetik" (2024), "The World After the Pandemic: Science and Technology" (2021) ve "Hasta Mahremiyeti" (2020) başlıklı editoryal kitap çalışmaları olan Önder İngilizce, Arapça ve Almanca bilmektedir.

İÇİNDEKİLER

TÜRKÇE BASKIYA ÖNSÖZ.....	9
ÖNSÖZ.....	11
TEŞEKKÜR.....	19
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	23
 BÖLÜM 1 ZAMAN	25
Hipertarih.....	25
İnsan Gelişiminin Üç Çağı	25
Talimatlar.....	31
Veri.....	37
Bellek	43
Bağlanırlık.....	48
 BÖLÜM 2 UZAY	51
Bilgiküre.....	51
Teknolojinin Aradılığı	51
Arayüzler.....	62
Tasarım	65
Teknolojinin Politikaları	67
Yorumlama ve Yaratma Teknolojileri Olarak BİT’ler	68
Bilgikürede Yaşam.....	71
 BÖLÜM 3 KİMLİK	91
Onlife	91
Benlik Teknolojileri Olarak BİT’ler.....	91
Hiper-öz-bilinç.....	94
Kimlik Paradoksu	99

Enformasyonel Doğamız	102
Bedenlenme: Bir Uygulama Olarak Benlik	103
Uzayda Varlık: Konum <i>Versus</i> Mevcudiyet	105
Zamanda Varlık: Demode Olmak <i>Versus</i> Yaşlanmak	106
Hatıralar ve Etkileşimler: Benliği Sabitlemek	106
Algı: Dijital Bakış	107
Enformasyon Kaynakları: E-Sağlık	109
E-Ğitim	113
BÖLÜM 4 KENDİNİ ANLAMA	123
Dört Devrim	123
İlk Üç Devrim	123
Dördüncü Devrim	126
Enforglar	130
Geliştirme, Artırma, Yeniden Yapılandırma Teknolojileri	133
BÖLÜM 5 MAHREMİYET	139
Enformasyonel Sürtünme	139
Sahip Olduklarımızın En Sevimlisi	139
Özgürlükler Olarak Mahremiyetler	141
Enformasyonel Sürtünme	142
Anonimlik	144
Güçlendirme	152
Mahremiyet Neden Önemli?	156
Mahremiyetin Kendi Kendini Kuran Değeri	159
Biyometri	165
BÖLÜM 6 ZEKÂ	171
Dünyayı Yazmak	171
Yükselen ve Azalan Zekâ	171
Aptalca Zeki	173
Turing Testi ve Loebner Ödülü	175
Çerçeve ve Sembol Temellendirme Sorunları	178
İki Yapay Zekanın Hikâyesi	183

BÖLÜM 7 AJANS	189
Dünyayı Zarflama	189
BİT Dostu Bir Ortam.....	189
Makinenin İnsan Enforg'ları Kullanımı	191
Yapay Yoldaşlar	198
Semantik Web ve Sözdizimsel Motorları	205
Web 2.0 ve Semantik Motorları.....	208
Ağlar ve Bilgiküre.....	211
 BÖLÜM 8 SİYASET	215
Çok-Ajanlı Sistemlerin Yükselişi.....	215
Siyasi Apoptoz.....	215
Enformasyonel Yeni Bir Düzen?	224
Çok-Ajanlı Siyasi Sistem	230
Infraetik.....	239
Hipertarihsel Anlaşmazlıklar ve Sifersavaş	245
 BÖLÜM 9 ÇEVRE	257
Dijital Gambit	257
Antroposen'in Riskleri ve Maliyetleri.....	257
Gambit	263
 BÖLÜM 10 ETİK.....	271
E-çevrecilik.....	271
 İLERİ OKUMALAR.....	275
KAYNAKÇA	281
DİZİN	293

TÜRKÇE BASKIYA ÖNSÖZ

Büyük bir mutluluk ve heyecanla sizlere *Dördüncü Devrim: Bilgiküre İnsan Hakikatini Nasıl Yeniden Şekillendiriyor* kitabımın Türkçe baskısını sunuyorum. Bu kitap, bilgi ve iletişim teknolojilerinin (BİT) yaşamlarımız, fikirlerimiz ve çevremizdeki dünya üzerindeki derin ve kalıcı etkisini araştırıyor. Dijital çağa doğru yol alırken bilgikürenin dönüştürücü gücünü ve bunun toplumu üzerindeki etkilerini anlamak çok önemli. Bu kitap, daha iyi bir enformasyon toplumu anlayışı ve tasarımıımıza elimden geldiğince katkıda bulunma çabalarımın bir parçasıdır.

Dördüncü Devrim'in yalnızca filozoflara veya akademisyenlere yönelik bir kitap değil, şu anda yaşadığımız dijital ve kültürel devrime ilgi duyan herkese hitap eden bir kitap olmasını umuyorum. Bu yeni milenyumda kendimizi, siber uzayın sınırlarını aşan ve hem *çevrimiçi* (online) hem de *çevrimdışı* (offline) alanları kapsayan, birbirine bağlı enformasyondan oluşan küresel bir ağ olan, benim *onlife* deneyim olarak adlandırmayı sevdiğim bilgikürenin içinde buluyoruz. Yapay zeka ve Sanal Gerçeklik de dahil olmak üzere bu *bilgikürede* ve *onlife* deneyimimizde, elimizde bulunan çok miktarda enformasyonu ve bunların mümkün kıldığı hesaplamalı yenilikleri yönlendirmemiz ve anlamlandırmamız gerekiyor. Bu, değişiklikleri yorumlayıp şekillendirebilmek için elimizden geldiğince yeni kavramlar ve fikirler gerektiren çığır açıcı bir dönüşüm.

Türkçe baskıda okuyucuları BİT'lerin toplum ve kültür üzerindeki etkisi ve bunu geliştirmek için neler yapabileceğimiz konusunda bir iletişime sokmayı umuyorum. Kitap boyunca dijital devrime etik bir yaklaşımın önemini vurguluyorum. Teknoloji, etik ve insani değerlerin kesişimini inceleyerek hem teknolojik açıdan gelişmiş hem de etik açıdan temellendirilmiş bir geleceği şekillendirebiliriz. Elbette BİT'lerin sunduğu fırsatları kucaklarken, birçok riski ve istenmeyen sonuçları da göz önünde bulundurmalıyız. Ancak teknolojiye sürdürülebilir ve sosyal açıdan tercih edilebilir bir yaklaşımı teşvik ederek dijital çağın toplumun tüm üyelerine ve çevremize fayda sağlamasını ve ortak değerlerimizi desteklemesini sağlayabiliriz. Dijital inovasyon, küresel ısınmadan göçe ve sosyal adaletsizliğe kadar karşılaştığımız küresel zorluklarla başa çıkmamıza yardımcı olabilecek en büyük güçlerden biri olabilir. *Dördüncü Devrim*'in Türkçe baskısının, okuyucuların BİT'lerin toplum ve kültür üzerindeki etkisini eleştirel ve yapıcı bir şekilde incelemelerine yardımcı olacağını umuyorum.

Bu kısa önsözü kişisel bir notla kapatayım. İstanbul ve Ankara'yı defalarca, Kapadokya'yı da iki kez ziyaret ettim. Roma'da doğup büyüyen biri olarak Türkiye bana her zaman diğer pek çok yerden daha tanıdık ve anlamlı gelmiştir. Tam olarak bilmediğim bir şeyi idealize ediyor olabilirim ama Türkiye, çeşitliliğin ve çoğulculuğun yeşerebileceği, medeniyetlerin buluşabileceği, dinlerin ve tarihlerin kaynaşabileceği eşsiz bir yer gibi görünüyor. Zengin tarihi ve canlı bugünüyle Türkiye'nin, dijital devrimin sunduğu zorlukları ve fırsatları keşfetmek için benzersiz bir konumda olduğunu düşünmeden edemiyorum. Bu küçük kitabın böylesine muhteşem bir kültürde artık mevcut olduğunu bilmek bir iftihar vesilesi.

Türkçe baskıyı mümkün kılan çevirmene ve yayınevine şükranlarımı sunmak isterim. Onların özverisi ve sıkı çalışması, Türk okuyucuların bu fikirlerle ilgilenmesine ve dijital devrimle ilgili devam eden diyaloga katkıda bulunmasına imkan tanıdı. Onlara minnettarım. Teşekkür ederim.

4 Mart 2024, Yale
Luciano Floridi